

På kolonihavekonferencen blev der fra flere sider givet udtryk for, at der ofte ses lukkede kolonihaveenklaver, med hermetisk lukkede porte, omkranset af meterhøje ståltrådshegn. Der ses kolonihaver, hvor alt er planlagt på forhånd af en landskabsarkitekt og nøje er udmålt af en landmåler, områder med ens, kedelige huse og et farvevalg, der er styret til kun at være brune og grå nuancer. I planlægningen af nye kolonihaverområder blev det på konferencen kritiseret, at der ikke bliver taget højde for, hvad der egentlig er charmen ved kolonihaver, nemlig den spontane udbygning og udfoldelsen af det enkelte menneskes fantasi og lyst til at skabe sin have.

På konferencen blev også nævnt – og det har været varmt stof i medierne – at der er en tendens til, at kun bestemte type borgere får adgang til ledige haver. Tendensen går også flere steder henimod, at nye kolonihaver anlægges på jord, der ikke egner sig til dyrkning: en kæmpe boligblok i baggrunden og et stykke derfra – ved foden, mindre haveenheder, hvert med et lille skur, hvor omkring planterne bliver dyrket. Ofte i jord plaget af traktose. Et karikeret billede af nutidens nyanlagte kolonihaveanlæg. Tendenser, som en ny lovgivning på området også skal kunne håndtere.

Kolonihaven er mere end blot en kolonihave. Den sikrer, byboere kontakt med havekultur – en kultur på retur. Kolonihaven bør være garant for fantasien. Det er her, der skabes sjove oplevelser i det grønne. Det er her, der skabes rammer om samvær med medmennesker under hyggelige og rare forhold. Poul Henrik Hartz, præsident for Danmarks Naturfredningsforening mente, at der ikke bør være begrænsning for fantasien i haverne.

Mange børn har lært naturen at kende i en kolonihave, og i dag, hvor flere og flere børnefamilier bliver i byen, bør kolonihaven fortsætte med at give børn oplevelser, der sætter sig som gode minder resten af livet.

Efter konferencen har Miljø- og Energiministeren meddelt Folketingets Miljø- og planlægningsudvalg, at han vil nedsætte et hurtigtarbejdende udvalg til drøftelse og forberedelse af et lovforslag.

Lad os håbe det bedste og holde politikerne fast på, hvad de lovede under konferencen. Det er nødvendigt med en rammelovgivning, der sikrer kolonihaverne og grønne områder i almenhed.

Maria Miret, landskabsarkitekt mdl

Det rette plantevalg

Jane Schul: Hvilken plante hvor. Politikens haveplante-guide. Politikens Forlag. 1999. 296 s., ill., 299 kr.

Hvilken plante hvor søger at vejlede haveejere i valget af rette plante til rette sted.

Med en fortegnelse på over 2.500 planter er en stor del af det danske planteskolesortiment dækket ind. Jane Schul har koncentreret sig om de planter, der er anvendelige i mange situationer eller er særligt velegnede under problematiske forhold, for eksempel tør skygge eller vindudsatte lokaliteter. Fokus er på planter til haven, ikke på planter til landskabet.

Hvilken plante hvor kan beskrives som en samling kommenterede plantelister og bør anvendes i sammenhæng med andre opslagsværker.

I bogen oplistes egnede planter til forskellige jordbundsforhold, lysforhold og klima, f. eks. planter til lerjord og planter til kystnære områder. Herudover oplistes planter med særlige og ønskværdige egenskaber, for eksempel duftende eller fuglevenlige planter, planter med høstfarver, planter med dekorativ bark og planter egnede til afskæring. Der findes også afsnit, hvor planterne er opdelt efter blomster- og bærfarver, bladfarver, bladformer og vækstform. Sidst i bogen er 54 sider med planteskemaer, hvor man for hver af de i bogen omhandlede planter kan aflæse højde, lyskrav, blomstringstid, blomsterfarve, bladfarve samt anbefalet planteantal pr. kvm.

Bogens primære målgruppe er den interesserede haveejer, der skal vælge planter til sin have. I stedet for at tage på planteskolen og vælge ud fra, hvor godt planten præsenterer sig i en plastikpotte, kan haveejeren med denne bog i hånden udvælge de planter, der er særligt velegnede til voksestedet eller har særlige egenskaber, som haveejeren foretrækker.

Som landskabsarkitekt kan man også have gavn af bogen. Med udgangspunkt i bogens plantelister er det hurtigt at slå op i f.eks. planteskolekataloger eller leksika og foretage det endelige valg. Anvendt sammen med f.eks. *Havens Planteleksikon*, *Havens Staudleksikon* og relevante planteskolekataloger er *Hvilken plante hvor* et glimrende redskab ved landskabsarkitektens plantevalg.

Særligt glad var jeg for afsnittene om dekorative grene og bark, høstfarver, bladformer og vækstform. Disse afsnit kunne dog godt have haft større vægt i bogen.

Snepyrd, *Chionodoxa siehei*.
Ill. fra *Hvilken plante hvor*
• Glory-of-the-snow,
Chionodoxa siehei.
Ill. from *Hvilken plante hvor*

Der fokuseres for ofte kun på planternes blomster, ikke på aspekter som grenbygning, tekstur, bark – er planten også smuk, når den ikke blomstrer?

Jeg savner også flere oplysninger om, hvordan planterne gebærder sig. Er de enspændere, der bedst placeres solitært, eller er de smukkeste i grupper eller som flader?

Og i afsnittet om planter til den vilde have ville det for eksempel have været interessant at vide, om arterne er stabile planter, der bliver på deres voksested år efter år, om de kravler rundt i haven med sprælske rodskud eller dukker op på uventede steder via frøspredning. Er de aggressive – i stand til at give skvalderkålen råt for usødet – eller er de små og sarte. Det er meget mere brugbare oplysninger end angivelsen af, hvilke planter der er hjemmehørende, og hvilke der optræder forvildede.

Bogen indeholder mange smukke farvefotos, flertallet af disse taget af forfatteren selv. Alligevel er et tilfældigt opslag i bogen ikke altid en udelt nydelse, bogens layout er nemlig noget uroligt, med for mange indbyrdes konkurrerende effekter.

Ud over de mange plantelister og korte, generelle tekster er der til de enkelte afsnit farvelagte bedplaner med tilhørende beskrivelse og egen planteliste. Disse er muligvis brugbare som inspiration for haveejere, men som landskabsarkitekt kunne man godt undvære dem.

Så ville der også have været mere plads til den generelle tekst, som jeg finder informativ og langt mere anvendelig. Den korte tekst om farver og farveharmonier er f.eks. meget lærerig og interessant – sådanne generelle afsnit måtte gerne få større vægt i en eventuel 2. udgave.

Rune Bugge Jensen

John Evelyn

Therese O'Malley og Joachim Wolschke-Bulmahn (red.): *John Evelyn's 'Elysium Britannicum' and European Gardening. Dumbarton Oaks Colloquium on the History of Landscape Architecture, 17. 1998. Dumbarton Oaks Publishing Service, P.O.B. 4866 Hampden Station, Baltimore, MD 21211, USA. 310 s. ill. \$45.*

En stor tung bog med ovennævnte titel har ligget på mit bord nogle måneder. En juleferie og en undervisningsfri periode i januar har været nødvendig for at

komme igennem den, men nu er jeg også blevet fortrolig med en betydningsfuld 1600-tals engelsk gentleman, nemlig John Evelyn.

Ifølge Salmonsens leksikon, som jeg i min uvidenhed først konsulterede, var John Evelyn engelsk forfatter (1620-1706), studerede jura, men tog ingen eksamen. Derimod blev han æresdoktor i 1669. Han var et af de første medlemmer af Royal Society. Efter restaurationen (Stuarternes genindsættelse ved Charles II's tronbestigelse 1660) beklædte han flere embeder og ærespøster. De fleste af Evelyns bøger er lejlighedsskrifter og nu af ringe betydning.

Derimod er hans *Diary* af stor historisk interesse. Den blev udgivet af William Bray som en del af *Memoirs of John Evelyn* i 1818 og med flere senere udgaver. John Evelyns betydning for havebrug og havekunst nævnes ikke.

Europas Havekunst var mere informativ. C.Th. Sørensen omtaler Evelyn i *Europas Havekunst*, hans data, de vigtigste af hans skrifter og oversættelser af udenlandsk havelitteratur.

I Klingenberges *Garden Day-Book* anmeldt i Landskab 8-1998 refereres der til John Evelyn flere gange, så helt ukendt burde han ikke være for undertegnede.

Men hvad er så *Elysium Britannicum*? Det er et manuskript, et upubliceret værk på over 1000 sider skrevet af John Evelyn gennem et langt liv. Manuskriptet har indtil fornylig befundet sig på Christ Church Library i Oxford, men blev i 1995 solgt til British Library i London.

Til kollokviet forelå en 'transcription' af værket foretaget af John Igram, forsker fra University of Florida. En faksimile udgave bliver publiceret af University of Pennsylvania Press i efteråret 2000, som en del af en ny serie, *Penn Studies in Landscape Architecture*.

Joachim Wolschke-Bulmahn (nu professor ved universitetet i Hannover), der var direktør fra 1991-96 ved Studies in Landscape Architecture, Dumbarton Oaks og arrangør af kollokviet i 1993, spørger: 'Hvad var hensigten med dette manuskript, var det en samtidig skildring af havekulturen i England, en kritisk vurdering eller en fremtidsbeskrivelse af havekulturens udvikling?'

Forskellige videnskaber og kunstarter blev ikke studeret separat. Havekultur kunne på den tid kun forstås fuldstændig, hvis den blev diskuteret i sammenhæng med alle tilgrænsende kunstarter.